

در مرکز بررسی های استراتژیک ریاست جمهوری عنوان شد:

منازعات محلی در کشور در حال رشد است

شصت و پنجمین نشست از مجموعه نشست های «گفتگوهای راهبردی» با عنوان «منازعات محلی در ایران امروز» در تاریخ ۵ شهریور ۱۳۹۸ در مرکز بررسی های استراتژیک ریاست جمهوری برگزار شد. در این نشست ابراهیم حاجیانی و احسان هوشمند دو تن از پژوهشگران مطالعات قومی در کشور سخنرانی کردند. ۴۷

در ابتدای این نشست دکتر ابراهیم حاجیانی در سخنانی با عنوان تحلیلی از منازعات محلی در ایران امروز گفت: منازعات محلی یکی از پدیده های مشهود در ایران امروزی است. وی افزود: منازعات محلی در سال ۱۳۹۷ از جمله تنش های بین شهرهای کازرون و چنارشاهیجان بر سر تقسیمات کشوری و تعیین حدود شهرهای دزفول و اندیمشک سبب شد مسئله منازعات محلی بیشتر مورد توجه قرار گیرد. حاجیانی در ادامه گفت: منازعه شهرهای اندیمشک و دزفول در روزهای پایانی سال ۹۷ بر سر تعیین حدود، دارای سطحی گسترده تر از منازعه کازرون بوده و خسارات زیادی را هم به همراه داشته است و متأسفانه در منازعه های پیش آمده عده ای از هموطنان جان خود را از دست دادند. البته تاریخچه بحث به این موارد مذکور ختم نمی شود چراکه در گذشته موارد دیگری ازین دست نیز در کشور اتفاق افتاده است. در ادامه دکتر ابراهیم حاجیانی گفت درباره منازعات محلی در ایران پرسش هایی می توان طرح کرد از جمله:

سطوح، اشکال و منابع مناقشات هویت محور در شرایط کنونی جامعه ایرانی چگونه است؟
چه نوع منازعات هویتی در ایران رایج است؟ شدت منازعات در چه حدی است؟
دلایل و زمینه های بروز این رقابت ها و منازعات کدام اند؟

حاجیانی گفت: مفهوم منازعات محلی شامل دو محور؛ سطح محلی (معمولاً غیرسیاسی) و سطح بین دو واحد سیاسی است. در ادامه بحث، مفروضات مسئله مذکور توسط دکتر حاجیانی طرح شد که عبارتند از:

حفظ نظم، یکپارچگی و انسجام اجتماعی برای توسعه ملی ضروری است.
مبنای اصلی نظم و همبستگی اجتماعی و تداوم آن، ادغام فرهنگی و تعلقات و تعهدات مشترک هویتی و روابط مثبت

بین فرهنگی است.

جامعه ایرانی به دلیل گستردگی جغرافیایی، تنوع اقلیمی، تاریخ طولانی و ... از نظر فرهنگی به شدت متنوع و متکثر است (از لحاظ زبانی، قومی، دینی، مذهبی، طبقاتی و جدیداً به جهت سبک زندگی)

دکتر حاجیانی در ادامه تحلیل، به توصیف دامنه منازعات در سه سطح پهن، میانه و خرد پرداختند.

سطوح منازعه

الف: سطح پهن دامنه:

منازعه میان هویت‌های قومی با هویت ملی: ضعیف
منازعه میان هویت‌های قومی با هویت دینی: مسکوت
منازعه میان هویت ملی با هویت مذهبی (بخصوص شیعی): در حال رشد
منازعه میان هویت ملی با هویت مدرن (جهانی شده): ضعیف
منازعه میان هویت مدرن با هویت مذهبی: قوی
منازعه میان هویت قومی با هویت جهانی: مسکوت

ب: سطح میانه: منازعه میان هویت مذهبی (شیعی) با هویت مذهبی (سنی): بسیار ضعیف

ج: سطح خرد: منازعه میان هویت‌های محلی با همدیگر: بسیار قوی و روبه رشد

از نظر ابراهیم حاجیانی مسئله اصلی منازعات مذکور در سطح هویت‌های محلی است و توجه به این نکته نیز ضروری است که رشد منازعات و رقابت‌های میان هویت‌های خرد محلی با همدیگر الزاماً منشأ قومی یا قومیتی ندارند. برای نمونه به موارد ذیل اشاره نمودند.

اختلاف میان کازرون و چنارشاهیجان ۹۷ (خسونت)

اختلاف میان اندیمشک و دزفول ۹۷ (خسونت)

چهارمحال و بختیاری و اصفهان بر سر انتقال آب

اورامی و کرد در مریوان

آذری و تالشی در گیلان

کامیاران: شیعه و سنی

عسلویه: بین مردم محلی با شرکت‌های نفتی پارس جنوبی و...

از دیدگاه دکتر حاجیانی ترکیب متنوعی از عوامل در رشد منازعات هویتی مؤثر هستند که برخی از آنها عبارت‌اند: توسعه ناموزون کشور و اجرا طرح‌های توسعه و نحوه توزیع منافع ناشی از آنها، رقابت میان نخبگان محلی با همدیگر، اختلاف سبک زندگی شهری با سبک زندگی عشیره‌ای و روستایی در مناطق حاشیه شهر، انتقال رقابت نخبگان در سطح ملی در سطوح محلی، تبدیل رقابت‌های سیاسی به رقابت‌های محلی، منافع گروه‌های ذی‌نفوذ و ابعاد اقتصاد سیاسی منازعات، ضعف عملکرد مدیران محلی، عدم اهلیت و شایستگی مدیران محلی، تعلل دولت در مدیریت مسائل جاری مثل تقسیمات کشور، تضعیف روابط بین فرهنگی.

وی در پایان تحلیل خود، به رشد منازعات محلی کشور، بر نقش و تأثیر فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی در بسیج ظرفیت‌های محلی اشاره کرد. دکتر حاجیانی همچنین فعالیت‌های فرهنگی گروه‌های سیاسی خارج از کشور را بر منازعات قومی و محلی تأثیرگذار دانست.

در ادامه نشست احسان هوشمند به سخنرانی خود با عنوان محلی گرایی یا قوم‌گرایی، مسئله اصلی این است؟ پرداخت. هوشمند در ابتدا گفت: محلی گرایی پدیده‌ای دیرینه‌تر از قوم‌گرایی در ایران ما است. همچنین محلی گرایی در دهه‌های اخیر در حال رشد کم‌سابقه‌ای است و عدم انباشت تجارب و کمی دانش مدیریتی یکی از مختصات نظام تدبیر در کشور برای حل و فصل منازعات محلی است و ما نیازمند تدوین اصول و مبانی مدیریت منازعات محلی هستیم. وی در ادامه افزود: هویت ایرانی یک برسازه اجتماعی است که تاریخی دیرین و طولانی دارد. هوشمند ادامه داد که ویژگی تمدنی ایرانیت را باید دقیق تحلیل کرد چرا که در سده‌ها و هزاره‌های متوالی به صورت فراگیر و گسترده در حوزه ایران فرهنگی حضور و بروز داشته است و دیگران یعنی تمدن‌ها یا سرزمین‌های اطراف نیز آن را می‌شناخته‌اند. از نظر هوشمند این شناخت عمومی و گسترده و عمیق هم فرهنگی بوده و هم سیاسی. وی در ادامه برای اثبات فراگیری و عمومیت درک ایرانیان از ایران اشاره‌ای به برزنامه کردی داشت که در آن نام و کلیدواژه ایران بیش از شاهنامه فارسی تکرار شده است! هوشمند به نقل قولی از برزنامه پرداخت که به نام یزدان پاک پیروز بشویم و پرچم ایران را سربلند نگه داریم!

وی در ادامه با اشاره به سابقه طولانی محلی گرایی در ایران گفت: این سابقه تاریخی محلی گرایی در ایران داری یک ویژگی اساسی است و آن اینکه محلی گرایی هیچگاه میل به جدایی‌طلبی و جداسری نداشته و میل به یکپارچه‌سازی

ایرانیان برجسته بوده است؛ یعنی اگر نارضایتی محلی نیز بروز می‌کرد عزیمت به‌سوی حرکتی با تصاحب قدرت در کل کشور بوده است نه جدایی بخشی از ایران.

احسان هوشمند در ادامه گفت: محلی‌گرایی در سده معاصر ویژگی تازه‌ای یافته و گاه با قوم‌گرایی و حتی اختصاصات مذهبی آمیخته شده است. ضمن آنکه محلی‌گرایی توقف گاه نداشته و ندارد. ایشان در ادامه تأکید کرد در تاریخ چند هزارساله ایران در کنار هویت ایرانی یا در دل هویت ایرانی هویت محلی نیز ظهور و رشد داشته است که مبانی هویت محلی یا هویت‌های خردتر نه هویت‌های قومی یا زبانی بلکه هویت محلی بوده است. از نظر هوشمند هویت‌های خرد در ایران تاریخی به صورت گسترده متکی بر مکان و شهر بوده است یعنی شهر عامل اساسی تعریف خرد از هویت ایرانیان بوده است. به این دلیل است که می‌گوئیم قطران تبریز، فردوسی طوسی، منوچهری دامغانی یا حافظ شیرازی! نمی‌گوئیم حافظ ترک یا کرد یا لر! البته در سطوحی دیگر وابستگی عشیره‌ای و طایفه‌ای و نیز وابستگی خاندانی نقش بااهمیتی در تعریف خرد هویتی در ایران تاریخی ایفا کرده است و وابستگی قومی به‌عنوان شاخصی از هویت برآمده از مناسبات سیاسی در ایران جدید است.

هوشمند در ادامه با اشاره زمینه‌های عینی و ذهنی گسترش محلی‌گرایی در ایران گفت: در سال‌های اخیر این زمینه‌های ذهنی و عینی موجب رشد بی‌سابقه محلی‌گرایی در ایران شده است و ۲ نمونه را برای تأکید مفروض خود به بحث گذاشت یکی بروز تنش‌های ناشی از تعیین حدود شهرستان‌های دزفول و اندیمشک و دیگری ظهور ملی‌گرایی بسیار پیچیده در استان کردستان. احسان هوشمند گفت ظهور و استمرار محلی‌گرایی در دزفول و اندیمشک موجب شده در روز آخر سال ۱۳۹۷ متأسفانه شاهد تنش گسترده و درنهایت جان باختن و زخمی شدن دهها تن از اهالی دو شهر دزفول و اندیمشک شود. وی ادامه داد در استان کردستان نیز شواهدی دال بر شکل‌گیری محلی‌گرایی در قابل رقابت میان هورامی و کرد در مریوان، سنندج و تا حدودی سروآباد و کامیاران، رقابت میان گُروسی کرد و ترک منطقه کرانی، شیعه و سنی در سطح استان، کرد و ترک در قروه و سریش آباد و حتی رقابت میان طریقت و شریعت یا میان طریقت‌های نقشبندیه و قادریه با یکدیگر و با شریعت گرایان سنتی در میان اهل سنت شده است.

هوشمند در پایان تأکید کرد ایران امروز نیازمند استفاده از تجارب تاریخی خود برای مواجهه با این پدیده بر اساس مختصات فرهنگی و اجتماعی ایران است تا از این تجارب برای مدیریت منازعات محلی در ایران استفاده شود. لازم به ذکر است نشست فوق در ادامه با پرسش و پاسخ حاضرین ادامه پیدا کرد.